

досліджувати, розмірковувати про взаємозв'язки, ставити запитання, спілкуватись, аналізувати проблеми та знаходити шляхи їх розв'язання і досягати успіху.

Література

1. Вірченко Н. О. Вибрані питання методики математики / Н. Вірченко. К., 2003. 282 с.
2. Сагателова Л. С. Формирование системного мышления в обучении математики. *Известия Волгоградского педагогического университета*. 2008. № 2. С. 201–204.
3. Семиченко В. А. Моделирование структуры педагогической деятельности / В. А. Семиченко. Ялта: НМЦ «Надія», 2000. 76 с.
4. Слєпкань З. І. Наукові засади педагогічного процесу у вищій школі: Навч. посіб. К.: Вища школа, 2005. 239 с
5. Тарасенкова Н. А. Теоретико-методичні основи використання знаково-символьних засобів у навчанні математики учнів основної школи: дис. доктора пед. наук: 13.00.02 / Тарасенкова Н. А. Черкаси, 2003. 630 с.
6. Чашечникова О. С. Створення творчого середовища в умовах диференційованого навчання математики: монографія / О. С. Чашечникова. Суми, 2011. 412 с.

УДК 159.9

Кавецький В. Є.

кандидат педагогічних наук, доцент,
в. о. завідувача кафедри педагогіки
і психології та інклюзивної освіти ТОКІПО
vikkav@ukr.net

Кавецька Р. Є.

вчитель трудового навчання
Тернопільського обласного
навчально-реабілітаційного центру

ОСОБЛИВОСТІ САМОСПРИЙНЯТТЯ ПРОФЕСІОНАЛІЗАЦІЇ ПЕДАГОГАМИ ЗЗСО

Як наголошено в Концепції НУШ, «школа українська буде успішна, якщо до неї прийде успішний учитель. Він – успішний вчитель та фахівець – вирішить дуже багато питань щодо якості викладання, обсягу домашніх завдань, комунікації з дітьми та адміністрацією школи. До дітей має прийти людина-лідер, яка може вести за собою, яка любить свій предмет, яка його фахово викладає» [3]. Отже, сучасна освітня парадигма формує запит на високий рівень професіоналізму вчителя, від якого вимагається активна життєва позиція, високий рівень мотивації, постійне професійне самоудосконалення, володіння інноваційними технологіями та побудова взаємодії з іншими учасниками освітнього процесу на засадах педагогіки партнерства.

Проблемі професійного розвитку педагога присвячені праці Е. Зеєра, В. Кан-Калика, Є. Клімова, Н. Мачинської, Ю. Рибки, В. Сластьоніна, С. Симанюк. Дослідженнями якостей вчителя, необхідних для ефективної професіоналізації, займалися І. Зязюн, Ф. Гоноболін, А. Маркова, О. Мороз, Н. Кузьміна, Є. Панько, Н. Цибуляк, О. Щербаков. Водночас важливо при опрацюванні моделі професійного становлення педагога врахувати особливості самосприйняття процесу професіоналізації самими вчителями. Тому нашою метою було визначення чинників, що зумовлюють успішність професіоналізації педагога з погляду як теоретиків, так і практиків освітянської спільноти.

Професійну компетентність педагога, що забезпечує якісне самоздійснення, визначають як інтегроване поняття, яке включає: світоглядні позиції особистості, глибоку обізнаність і практичні уміння в обраній галузі діяльності, розвинені професійно значущі якості, побудований на цьому фундаменті авторитет [4]. В. Пелагейченко виділяє такі ключові компоненти професійної компетентності педагога:

1. Інформаційна компетентність, яка передбачає володіння інформаційними технологіями, уміння опрацювати різні види інформації. Серед них уміння й навички роботи з друкованими джерелами, уміння здобувати інформацію з інших джерел, переробляти її відповідно до цілей і завдань педагогічного процесу.

2. Комунікативна компетентність – це вміння вступати в комунікацію (спілкування), бути зрозумілим, спілкування без обмежень. Ці вміння допомагають зрозуміти інших (учнів, учителів, батьків).

3. Продуктивна компетентність – це вміння працювати, отримувати результат, ухвалювати рішення та відповідати за них. Більшість науковців серед ключових компетенцій учителя на перше місце ставить саме продуктивну компетентність.

4. Автономізація на компетентність – це здатність до саморозвитку, творчості, самовизначення, самоосвіти, конкурентоспроможність. Адже вчитель найперше вчиться сам, це вічний учень.

5. Моральна компетентність – це готовність, спроможність і потреба жити за традиційними моральними нормами.

6. Психологічна компетентність – це здатність використовувати психологічні засоби навчання в організації взаємодії в освітній діяльності.

7. Предметна компетентність, до змісту якої входить володіння певними засобами навчання у сфері навчального процесу (спеціальність). Це сукупність умінь і навичок, необхідних для стимулювання активності як окремих учнів, так і колективу загалом. До неї входять уміння вибрати правильний стиль і тон у спілкуванні, управляти їхньою увагою, темпом діяльності.

8. Соціальна компетентність – це вміння жити та працювати з оточуючими.

9. Математична компетентність – це вміння працювати з числом, числовою інформацією.

10. Особисті якості вчителя (це теж одна з найголовніших складових професійної компетентності) – доброзичливість, чуйність, урівноваженість, витонченість, толерантність, рефлексія, людяність [5].

Отже, професійну компетентність учителя розглядають як сукупність предметно-технологічного, психолого-педагогічного, загальнокультурного компонентів. Відповідно Г. С. Данилова, розробляючи акмеологічну модель педагога, виділила такі компоненти:

I – компетентність (психолого-педагогічні й соціальні знання, теоретико-практичні й методичні знання, педагогічні вміння, педагогічні здібності);

II – особистісна орієнтація (самореалізація у контексті акмеологічної моделі «Я-компетенція» в динаміці від «Я-реальний» до «Я-перспективний (ідеальний)»);

III – морально-духовна культура (моральна свідомість, моральна діяльність, моральні стосунки) [1].

При розгляді процесу професіоналізації педагога варто враховувати самооцінку вчителем своєї професійної успішності, яка здійснюється звіренням об'єктивно досягнутих трудових і кар'єрних результатів з суб'єктивно бажаним службовим становищем і рівнем професійної майстерності, тобто з індивідуальними критеріями і стандартами професійного (кар'єрного) успіху-неуспіху. Виділяють такі критерії професійної успішності особистості:

1) задоволеність / незадоволеність роботою (працею) як результат оцінки зовнішніх умов професійної діяльності;

2) задоволеність / незадоволеність собою як суб'єктом праці (професійне самоставлення), яка підсумовує оцінку внутрішніх умов;

3) задоволеність / незадоволеність кар'єрою, яка виступає результатом оцінки кар'єрних досягнень у контексті всього професійного життя [2, с. 34].

З метою визначення особливостей самосприйняття процесу професіоналізації педагогами було досліджено різні аспекти професійної рефлексії вчителів ЗЗСО Тернопільської області. Усього в дослідженні взяли участь 152 педагоги.

На думку респондентів, сучасний вчитель має володіти насамперед комунікативною (90,8%), інформаційною (78,9%), предметною (73,7%), психологічною (69,7%) компетентностями. Також чимало педагогів вказують на те, що у вчителя мають бути належним чином розвинені відповідні особистісні якості. Водночас необхідність автономної діяльності визнають лише 3,9% респондентів. Серед переваг своєї професійної діяльності педагоги визнають насамперед можливість спілкуватися з учнями (77,6%), наголошують на цікавому, творчому змісті роботи (73,7%). Для чималої кількості респондентів важливими є відповідність роботи власним уподобанням, можливість спілкуватися з колегами, іншими творчими людьми. Водночас лише кожен десятий вказує на престижність фаху педагога. Визначаючи чинники, що заважають професійній самореалізації педагога, респонденти насамперед вказують на неувагу суспільства до освіти і недостатній рівень матеріального забезпечення педагогів. Кожен 5–6 респондент нарікає на відсутність належних умов для професійного зростання, несприятливий

морально-психологічний клімат у колективі, а кожен десятий зауважує байдужість керівництва. Чимало педагогів відзначають, що якісна підготовка до уроків забирає дуже багато часу.

До чинників, що сприяють професійній самореалізації, більшість респондентів віднесла повагу і визнання в колективі. Також чимало педагогів відзначили позитивний приклад колег і високий рівень методичної роботи в закладі. Загалом педагоги більше задоволені, ніж не задоволені своєю професійною діяльністю (відповідно 85,5% і 14,5%), рівнем свого професіоналізму (відповідно 92,1% і 7,9%) і своїм кар'єрним зростанням (відповідно 89,5% і 10,5%). Тому більшість педагогів наголошує на переважаючі позитивні емоції, які виникають, коли вони рефлексують щодо власного професійного розвитку. Лише кожен шостий відчуває невпевненість, кожен п'ятнадцятий – тривожність і дратівливість (6,6%). Окремі респонденти (2,6%) проявляють байдужість до свого професійного розвитку.

Підсумовуючи, зазначимо, що переважна більшість вчителів позитивно оцінює процес свого професійного самоздійснення, вказуючи на ряд переваг педагогічної діяльності і налаштовані конструктивно на подальший професійний розвиток і самореалізацію. Водночас подальшого дослідження потребує визначення шляхів усунення бар'єрів, що заважають повноцінній професійній самореалізації педагогів.

Література

1. Данилова Г. С. Акмеологічна модель педагога в XXI столітті. *Рідна школа*. Київ, 2003. № 6. С. 6–9.
2. Карпинский К. В. Психология профессиональной успешности: моногр. /К. В. Карпинский, Т. В. Гижук. Гродно: ГрГУ, 2017. 169 с.
3. Концепція «Нової української школи». URL: <https://drive.google.com>
4. Мачинська Н. Акмеологічна модель сучасного педагога. *Наукові записки Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка*. Сер.: Педагогічні науки. Кропивницький, 2015. Вип. 135. С. 12–15.
5. Пелагейченко В. Ключові компоненти компетентності вчителя. URL: <https://osvita.ua/school/method/9170/>

ks. dr hab. **Władysław Kądziołka**

Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie

DIALOG EDUKACYJNY W TROSCE O PRZYSZŁOŚĆ MŁODYCH POKOLEŃ

Kiedy mówisz, powtarzasz jedynie to, co już wiesz.
Gdy zaś słuchasz, masz szansę nauczyć się czegoś nowego”

Dalai Lama

Wprowadzenie

Przemiany, które dokonały się w ostatnich latach w sferze polityki, gospodarki, a przede wszystkim w społeczno-kulturowej oraz mediów, spowodowały szereg zmian w systemie wartości, mentalności, postaw i motywów całego społeczeństwa. Jan Paweł II, mówiąc o szkole, zwrócił szczególną uwagę na rolę i znaczeni dialogu i